

Veldgids
DIERSPOREN

KLAUS RICHARZ

DELTA

Inhoud

6 Prenten en loopsporen

4 Over dit boek

- 6 Sporen lezen
- 6 Van afdruk tot spoor
- 7 Manier van lopen
- 8 Prenten van zoogdieren
- 32 Prenten van vogels

- 44 Vraatsporen**
44 Vraatsporen van zoogdieren
54 Vraatsporen van vogels
68 Vraatsporen van andere dieren
- 76 Braakballen**
86 Holen, nesten en schuilplaatsen
88 Holen, nesten en schuilplaatsen van zoogdieren
100 Nesten van vogels
128 Holen en nesten van andere diersoorten
- 142 Uitwerpselen**
- 156 Veren**
- 158 Verzamelen en prepareren van sporen**
158 Inleiding
158 Documenteren van loopsporen
158 Gipsafdrukken maken
159 Vraatsporen, voedselresten en andere overblijfselen van dieren
- 162** Woordenlijst
164 Register
167 Afkortingen
167 Auteur
167 Fotograaf
168 Fotobronnen

Over dit boek

Om dieren in hun eigen leefomgeving te kunnen observeren, moet u op het juiste tijdstip op de juiste plaats zijn. Zelfs met een goede verrekijker gebeurt het vaak genoeg dat men tijdens een wandeling slechts wat vogels en insecten tegenkomt. Veel dieren, vooral zoogdieren, ontplooiën hun activiteiten pas tijdens de avond- en nachtelijke uren of zijn heel stil en schuw. Om deze dieren te treffen, zult u veel uren moeten investeren

vaak doorslaggevend aanwijzingen over gedrag en voedselkeuze van de dieren. Voor onze jagende voorouders was spoorzoeken een kwestie van overleven. Tegenwoordig kunnen eigenlijk alleen de laatste van de jacht levende natuurliefhebbers nog echt spoorzoeken. Wij zullen waarschijnlijk nooit meer de perfectie van deze spoorzoekers evenaren. Desondanks kunnen wij onze belevenissen in de natuur tijdens wandelingen en vakanties verrijken, wanneer we leren om de sporen van dieren te herkennen.

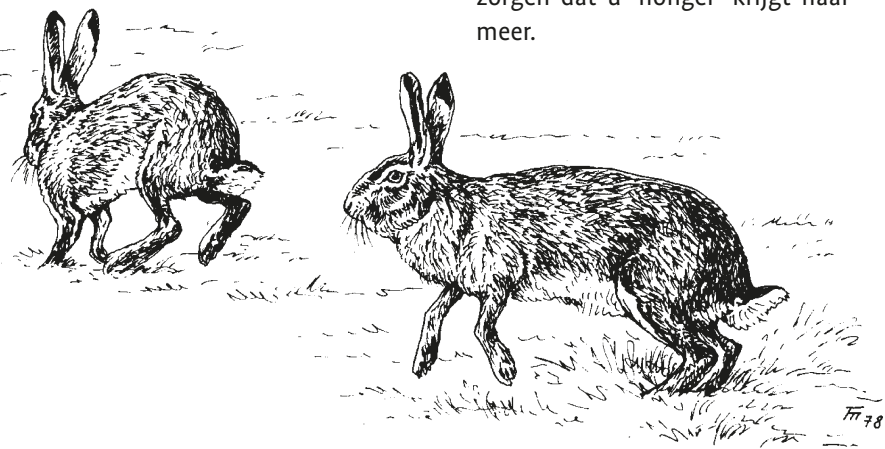
in het observeren en op de uitkijk zitten, ofwel moet u een bijzonder goede 'woudloper' zijn of gewoon geluk hebben. Zelfs ervaren spoorzoekers herkennen sporen niet in een oogopslag, maar moeten ze eerst analyseren. Boswachters en jagers krijgen via diersporen informatie over wissels en toevluchts-oorden van het wild, of over hun prooi. Wildbiologen en ecologen krijgen dankzij diersporen dan weer

Dit boek wil u hierbij helpen. Door de verschillende soorten sporen te rangschikken, wordt u als lezer en observator meegenomen op een sporenzochttocht. De meest voorkomende en meest karakteristieke soorten sporen die u in onze streken en in de Europese vakantiegebieden kunt aantreffen, worden

beschreven. Door sommige van de meest uitzonderlijke sporen, achtergelaten door zeldzamere dier-

soorten, willen we aantonen dat een nadere kennismaking met dit interessante onderwerp ervoor kan zorgen dat u 'honger' krijgt naar meer.

Prenten en loopsporen

Afhankelijk van de anatomie van de ledematen wordt er bij loopsporen gesproken over prenten (pootafdrukken) of sporen (bij wild). Bij zoogdieren wordt er een onderscheid gemaakt aan de hand van de bouw van de potten: er zijn zoolgangers, teengangers en teentopgangers. Terwijl zoolgangers hun zool plat op de grond zetten, lopen teengangers alleen op de tenen en de bal. Bij de teentopgangers worden de uiteinden van de ledematen door hoornschoenen (hoeven) beschermd. En binnen die groep wordt er weer een onderscheid gemaakt tussen even- en onevenhoevigen.

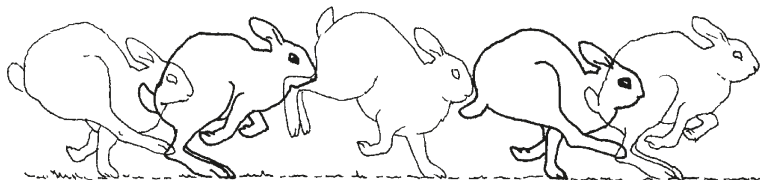
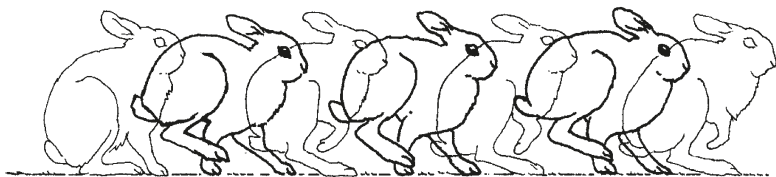
Sporen lezen

Ervaren spoorlezers kunnen aan de hand van de sporen niet alleen bepalen om welke dier-

soort en welke gang (manier van lopen) het gaat. Bij sommige soorten is het zelfs mogelijk geslacht, leeftijd, gewicht, lichamelijke gesteldheid en de vorm van het gewei (bij herten) te herkennen. Het duiden van een spoor hangt onder andere af van de kwaliteit van het spoor. En die wordt mede bepaald door de toestand van de ondergrond, de weersomstandigheden, de loopsnelheid van het dier en de aanwezigheidsduur van het spoor.

Van afdruk tot spoor

De achter elkaar gerangschikte pootafdrukken of sporen leiden tot een karakteristiek dierspoor, dat bij evenhoevig wild een 'prent' wordt genoemd. Afhankelijk van de manier en de snelheid van lopen van het dier dat de afdrukken achterlaat, ontstaan er zeer verschillende reeksen pootafdrukken. Bij een reeks pootafdrukken moet vooral gelet worden op de stand van de achterpoten ten opzichte van de voorpoten.

Manier van lopen

Tijdens de langzaamste manier van voortbewegen, de stap, worden de achterpoten min of meer exact in de afdrukken van de voorpoten gezet. Daardoor ontstaan twee reeksen afdrukken naast elkaar. De stapbreedte is de afstand tussen de beide parallellen, die door de buitenste rand van de pootafdrukken van de linker- en rechterhelft van het lichaam lo-

Achterpoten in afdrukken van voorpoten

pen. De stapbreedte is omgekeerd evenredig aan de snelheid van het dier. Hoe sneller het dier zich voortbeweegt, des te smaller de stapbreedte is. De staplengte is tijdens de stap weliswaar het kortst.

Tijdens de draf, die qua snelheid op de stap volgt, worden de achterpoten eveneens min

van elkaar weer op de grond terechtkomen. Dan zet het dier weer af en de voorpoten laten weer los van de grond, waarna de achterpoten iets vóór de afdrukken van de voorpoten en doorgaans licht zijwaarts ervan weer terug op de grond komen. Tijdens de sprong zijn de achterpoten voornamelijk verantwoordelijk

of meer exact in de afdrukken van de voorpoten gezet. Hierbij wordt de staplengte ver groot en de stapbreedte verkleind. Naarmate de snelheid verhoogt, zullen de achterpoten steeds meer naar voren terechtkomen en zullen uiteindelijk de achterpoten vóór de afdrukken van de voorpoten worden gezet.

Tijdens de galop, de snelste manier van voortbewegen, worden de achterpoten ver vóór de voorpoten neergezet. Hierbij ont-

staan verschillende series van pootafdrukken bij hetzelfde dier, waarbij elke poot bijna altijd zijn eigen unieke afdruk maakt. De sprong, tot slot, wordt gekenmerkt door het feit dat het dier, net als bij de galop, een moment vrij door de lucht zweeft. Tijdens de sprong zet het dier zich flink, met beide achterpoten tegelijk af, om in een boog naar voren te worden geslingerd en op zijn voorpoten te landen, die meestal op een kleine afstand

Prenten van zoogdieren

Omdat ze vaak erg voorzichtig, schuw, of alleen 's nachts actief zijn, vormen de pootafdrukken van veel zoogdieren het belangrijkste bewijs van hun aanwezigheid. De opgave in dit boek van de grootte van de sporen en de prenten, gaat altijd uit van verse afdrukken. De breedte van de poot wordt hierbij ter hoogte van de beide voorste teenkussens opgemeten, en voor de lengte neemt men de afstand van de voorste rand van de teenkussens tot de achterste rand van de zoolkussens (bij teengangers), of de hielkussens (bij zoolgangers). Bij evenhoevig wild wordt het breedste deel van het spoor gemeten, en de lengte wordt vanaf de punt van de hoef tot de achterste rand van de zoolkussens (meestal zonder de Hubertusklauw) gemeten. Afhankelijk van de bodemgesteldheid kunnen de sporen groter, onduidelijker, vervaagd, kleiner of onvolledig zijn afgebeeld. Datzelfde geldt ook voor vogels. De pootafdrukken van vogels zijn afgebeeld in het overzicht op bladzijden 34 en 35.

